

Секція 8.

Демократичні основи розвитку громадянського суспільства

М. В. Диха, І. М. Жмурик
Хмельницький національний університет

ВПЛИВ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ НА РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Громадянське суспільство в Україні проходить етап свого становлення та розвитку в умовах постійного прогресу в галузі сучасних технологій, поступового впровадження інструментів електронної демократії та загальної діджиталізації процесів. Питання впливу діджиталізації на розвиток громадянського суспільства в Україні залишається актуальним навіть в умовах збройної агресії РФ проти України, оскільки вона призвела до потреби в найбільш ефективних та швидких інструментах консолідації суспільства.

Українське законодавство, зокрема урядова Концепція розвитку електронної демократії в Україні [1], визначає електронну демократію «як форму суспільних відносин, за якої громадяни та організації залучаються до державотворення та державного управління, а також до місцевого самоврядування шляхом широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій в демократичних процесах, що дає змогу: посилити участь, ініціативність та залучення громадян на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівні до публічного життя; поліпшити прозорість процесу прийняття рішень, а також підзвітність демократичних інститутів; поліпшити зворотну реакцію суб'єктів владних повноважень на звернення громадян; сприяти публічним дискусіям та привертати увагу громадян до процесу прийняття рішень». Тому впровадження електронної демократії є важливим в контексті розвитку громадянського суспільства.

Одним з інструментів електронної демократії, який було впроваджено і повністю реалізовано в Україні, є електронна петиція. Перші

електронні петиції з'явилися в спеціальному розділі офіційної інтернет-сторінки Президента України в 2015 р. [2] і поступово стали звичною формою комунікації українського суспільства з органами державної влади.

Ключову роль у функціонуванні е-демократії в Україні відіграють сайти центральних органів влади та місцевого самоврядування, які виконують функцію інформування суспільства про діяльність органів влади, спрощують доступ громадян до відкритих даних та державних послуг. На сайті Верховної Ради України публікуються законодавчі акти після прийняття. Судова гілка влади представлена в Інтернеті Єдиним державним реєстром судових рішень. Практично всі центральні органи влади України мають свої сайти, багато з них представлені у соціальних мережах. Проте рівень інтерактивності вебсторінок державних установ залишається різним. До того ж, інформування громадян за принципом «згори – вниз» є недостатнім для повноцінного функціонування електронної демократії. Вебсайти органів влади мають забезпечувати ефективну взаємодію з громадянським суспільством. Перехід від одностороннього формату до справжньої комунікації між владою та суспільством в Україні розвивається.

Доступ до публічної інформації спрощують портали відкритих даних. Специфіка роботи з відкритими даними полягає у використанні спеціальних форматів, придатних для машинної обробки; йдеться про опрацювання великих масивів інформації, які потребують значних обсягів часу. У цьому контексті сприяє вивільненню трудозатрат спеціальне програмне забезпечення, використання штучного інтелекту. Україна має власні напрацювання у сфері відкритих даних. Передусім це сервіс OpenDataBot. Іншим інноваційним досягненням стало відкриття у 2015 р. Єдиного державного вебпорталу відкритих даних, що створює можливість роботи з відкритими даними органів влади [3]. Однією з найбільш ефективних українських реформ останніх років стало впровадження системи контролю державних закупівель ProZorro. Вона прийшла на зміну паперовим тендерам та дозволила зекономити значні обсяги державних коштів. Система ProZorro отримала міжнародне визнання, посівши перше місце у міжнародному конкурсі систем державних закупівель; з 2017 року система електронних закупівель, заснована на досвіді ProZorro впроваджується у Молдові [3]. Проте, досвід роботи через систему електронних закупівель не позбавлений проблем, адже відомі приклади некоректних формувань пропозицій тощо. Тому необхідно нівелювати уможливлення таких некоректностей. Ще одним дієвим інструментом е-демократії є бюджети участі. Такий інструмент дає можливість громадянам отримати кошти на реа-

лізацію представлених проєктів, які обираються шляхом електронного голосування. Існують дві системи бюджетів участі: Єдина система бюджетів участі та бюджети участі місцевих рівнів.

Електронна демократія має в Україні великі перспективи для свого розвитку та значні переваги для самого українського суспільства. Це можна побачити з багатьох наявних практичних прикладів використання інструментів е-демократії в нашій країні – від е-звернень та е-петицій до центральних та місцевих органів влади до бюджетів участі та е-консультацій на місцевому рівні.

В цілому Україна має перспективи інноваційного розвитку, які сьогодні виборюються у війні проти рф [4].

Звичайно ж, існують проблеми в роботі деяких інструментів е-демократії, а також прогалини, які потребують урегулювання для розвитку електронної демократії. Тут варто згадати, що в Україні відсутні такі важливі інструменти як е-голосування, е-обговорення, е-ініціативи, е-референдуми тощо. Також вже наявні інструменти не повністю досконалі, наприклад, не всі е-петиції вчасно розглядаються. Е-звернення інколи ігноруються місцевою владою, а підготовка проєктів для отримання фінансування із місцевих бюджетів здебільшого відбувається пролобійованими особами / учасниками, які володіють необхідною інформацією для потенційної перемоги у відборах тощо. Серед проблем розвитку е-демократії в Україні можна виділити певну нерівність у користуванні Інтернетом серед громадян та низький інтерес до е-взаємодії з органами публічної влади через незнання й недовіру. Також варто звернути увагу, що від початку повномасштабного вторгнення рф на територію України, доступ до Інтернету на територіях, наближених до зони активних бойових дій є ускладненим або й недоступним для громадян, що своєю чергою не дозволяє їм взаємодіяти з владними органами. Такі й інші проблеми необхідно вирішувати, впроваджувати е-демократію на основі відповідних принципів та використовувати дієві інструменти.

Моніторинг та оцінка ефективності виконання Стратегії е-демократії проводяться щороку Міністерством цифрової трансформації України [5], а їх результати оприлюднюються у визначений строк. Додатковим варіантом здійснення контролю за виконанням Стратегії може стати створення Ради незалежних експертів, що підвищить обґрунтованість, прозорість та покращить суспільне сприйняття державної політики у сфері розвитку е-демократії.

Отже, необхідно розвивати можливості розвитку е-демократії в Україні з метою вирішення численних проблем, унеможливлення не-ефективного використання коштів платників податків, ліквідації корупції тощо.

Література

1. Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 797 від 8.11.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/797-2017-%D1%80#Text>
2. Президент України. Офіційне представництво. URL: <https://www.president.gov.ua/>
3. Махначова Н. М. Е-демократія як інструмент розвитку громадянського суспільства та ефективного партнерства в публічній сфері. Електронне видання «Державне управління: удосконалення та розвиток». 2018. № 10. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/25.pdf
4. Dykha M., Dykha V. Ukraina w systemie przemian cywilizacyjnych świata i innowacyjnego rozwoju. *Poland: Prace naukowe Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości z siedzibą w Walbrzychu*. 2022. Т. 52 (2). P. 149-162. URL: https://pracenaukowe.wwszip.pl/prace/PN_52.pdf
5. Міністерство цифрової трансформації URL: <https://thedigital.gov.ua/>

Н. П. Танасієнко, А. Р. Школьняк, В. Л. Тімош
Хмельницький національний університет

РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Громадянське суспільство в Україні є вагомою позадержавною сферою, яка може безпосередньо впливати на економічний курс та розвиток країни. Воно поєднує в собі не лише різні організації та правові ініціативи, які відстоюють права та свободи громадян, а й потужний ресурс, який може впроваджувати різні економічні реформи, підтримувати підприємства та змінити курсу політики на більш ефективний. Але, попри всі переваги та потенціал, громадянське суспільство в Україні стикається з певними проблемами, які обмежують його здатність брати активну участь у розвитку національної економіки. Одним з основних аспектів цього є підтримка громадянським суспільством малого та середнього бізнесу, який становить основу економічного зростання.

Громадянське суспільство може сприяти в створенні сприятливого бізнес-середовища, забезпечити правовий захист та зменшити адміністративні перешкоди для малого та середнього бізнесу. Як зазначено в джерелі [1], громадянське суспільство може відігравати